

DRUŽBENO GEOGRAFSE ZNAČILNOSTI SEČOVELJSKIH SOLIN

Slovenska obala je bila nekdanj posejana s solinami. Najpomembnejše so bile Piranske soline, od kateri so se ohranile le še majhne soline v Strunjanu in za slovenske razmere precej velike Sečoveljske soline (skupaj obsegajo približno 10,5 km). Kdaj so Piranske soline pričele nastajati, ni znano, prve pisane podatke pa zasledimo v drugi polovici 13. stoletja v piranskem statutu. V prostorskem in tehnološkem razvoju solin na slovenski obali je bilo kar nekaj pomembnih prelomnic: v 14. stoletju so pričeli v kristalizacijskih bazenih solnih polj gojiti t.i. "petolo", umetno gojeno skorjo, ki jo sestavljajo zelene alge, sadra, karbonatni minerali in v manjši meri tudi glina. Vloga "petole" je dvojna: v prvi vrsti preprečuje soli mešanje z morskim blatom na dnu kristalizacijskega bazena, deluje pa tudi kot biološki filter. Od 14. stoletja dalje je bila sol iz Piranskih solin zaradi čistosti in bele barve cenjena kot pomembno trgovsko blago. Razmahnila se je trgovina s soljo, ki je odigrala neprecenljivo vlogo v razvoju obalnih mest. Na povsem naraven način in na omenjeni "petoli" v slovenskih solinah še danes pridobivamo sol. Pomembna prelomnica v pridobivanju soli je nastopila po letu 1967, ko so opustili proizvodnjo soli na južnem območju Sečoveljskih solin, v t.i. solinah Fontanigge. Zaradi izjemno bogate naravne in kulturne dediščine so bile Sečoveljske soline leta 1989 razglašene za krajinski park. Na opuščeni solinah Fontanigge je v zadnjih desetih letih nastal ob kanalu Giassi muzej, ki predstavlja tradicionalno pridelovanje soli, njeno skladiščenje in tudi samo življenje solinarjev.

Na opazovanem mestu v Sečoveljskih solinah smo ugotovili, da v okolici prevladuje gričevnat svet. Zanj so značilna razložena naselja, za katere je značilna precejšnja oddaljenost hiš ene od druge (50 m). Hiše so razložene po slemenu gričevij v nekakšni verigi, ker za gručasto oblikovano naselje ni prostora. Svoja zemljišča pa imajo lastniki hiš po pobočjih gričevij.

Za tamkajšna gričevja je značilna močna erozija (- hitro odnašanje prsti) v porečju Dragonje, kakršne ne srečamo nikjer drugod v Sloveniji. Erozija je v splošnem odvisna od endogenih (notranje sile) in eksogenih (zunanje sile) dejavnikov ter od delovanja človeka. Učinki vseh treh pa so odvisni od trajanja njihovega vpliva. Kamninska podlaga (endogeni dejavnik) je eden najpomembnejših dejavnikov pretirane erozije. Lapornate plasti eocenskega fliša so zelo slabo odporne na preperevanje, zato na njih hitro nastaja rjava prst, ki pa jo zaradi velikih strmin in neprepustne podlage padavinska voda odnaša. Drugi dejavnik je voda (eksogeni dejavnik). Njen erozijski učinek je odvisen od značilnosti pobočij, količine in intenzivnosti padavin ter rastlinske odeje. Na erozijo pa vpliva tudi vegetacija oz. raba tal in z njo povezano delovanje človeka. Na položnejših pobočjih so naselja, ki tam že tako bolj šibko erozijo, še bolj zaustavljajo. Na strmejših pobočjih pa ležijo njive na terasah ograjenih s kamnitimi škarpami, kar bistveno zmanjša erozijo. S propadanjem kulturnih teras se erozija začasno poveča, kasneje pa z napredovanjem goščave njena jakost ponovno upade.

Človek je površje precej preoblikoval. Naletimo predvsem na odmike prvotne obalne črte zaradi izsuševanja in gradnje solin, pristanišč ter povečanja površine kmetijskih zemljišč, po gričevju v neposrednem zaledju pa so številne kulturne terase, ki pa so danes skoraj v celoti opuščene (niso primerne za sodobno mehanizirano obdelavo, izguba trga v Trstu z novo državno mejo, močna deagrarizacija prebivalstva). Med glavne kmetijske panoge sodijo vinogradništvo, sadjarstvo s prevlado subtropskega sadnega drevja in

zelenjadarstvo z usmeritvijo v pridelavo zgodnje zelenjave. Zaradi ugodnega sredozemskega podnebja pa so na prisojnih pobočjih do 300 m visoko razviti tudi tržno usmerjeno oljčni nasadi. Kljub sorazmerno milim zimam je leta 1956 prišlo do pozebe vseh oljk, ki pa so jih vsaj delno obnovili.

Solinarji so za orodje uporabljali les in druge naravne materiale, ki so na voljo v bližini solin. Posodo za zajemanje vode imenujemo botaso, palotin je orodje za čiščenje kanalov, z gaverom strgajo sol, paloto je orodje za glajenje notranjih nasipov, baticion pa orodje za obdelovanje gline. Vsa ta orodja so se ohranila do danes in jih na delujočih Sečoveljskih solinah še vedno uporabljajo.

Najznačilnejši vetrovi tega območja so burja, maestral in jugo. Burja je SV veter in prinaša jasno vreme ter je najpogostejša od novembra do marca. Maestral je SZ veter in prinaša suho vreme. Juga pa je južni veter, kar pove že njegovo ime in prinaša deževno vreme. Solinarji so bili zmeraj najbolj veseli suhih vetrov, ki so pihali zelo močno. To je namreč pospešilo izhlapevanje vode ter s tem nastajanje soli.

Soline so pomemben del slovenske kulturne dedišine, ki pa jo ljudje premalo cenijo. S kupovanjem Piranske soli bi lahko pokazali, da spoštujejo trud slovenskih solinarjev, ki se še vedno trudijo s tradicionalnim pridelovanjem soli ter da so nacionalno in kulturno osveščeni. Tradicionalno pridelava sol ima veliko več mineralov in bi jo lahko doma uporabljali že iz tega vidika.

VIRI IN LITERATURA:

- Ivan Gams, GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI SLOVENIJE, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana 1998
- dr. Jurij Kunaver, OBČA GEOGRAFIJA, DZS, Ljubljana 2000
- mag. Milan Orožen Adamič, PRIMORJE, Zveza geografskih društev Slovenije, Ljubljana, 1990

➤ http://www.ff.uni-lj.si/geo/gradiva/studijska_gradiva/geografija_turizma